

Titel: »Prædiken holden i Pastoral-Seminariet«

Citation: ”»Prædiken holden i Pastoral-Seminariet«, i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K27*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2011 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-p270-kom-root.pdf> (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K27

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **didhen** : derhen til.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 2

◀ **hvor vor Skat skal være** : hentyder til Matt 6,19-21, hvor Jesus siger: »Samler Eder ikke Liggendefæ [skatte] paa Jorden, hvor Møl og Rust fordærver, og hvor Tyve igiennembryde og stjæle. Men samler Eder Liggendefæ i Himmelen, hvor hverken Møl, ei heller Rust fordærver, og hvor Tyve ikke igiennembryde, ei heller stjæle. Thi hvor Eders Liggendefæ er, der vil og [også] Eders Hierte være« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 2

◀ **hvor vort Borgerskab er - i dit Rige** : hentyder formentlig til Fil 3,20, hvor Paulus skriver: »Thi vort Borgerskab er i Himlene, hvorfra vi og [også] forvente Frelseren, den Herre Jesum Christum« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 3

◀ **vi vide jo ikke Tiden og Timen** : nytestamentligt udtryk, jf. fx Matt 24,36; 25,13; ApG 1,7; 1 Thess 5,1.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 7

◀ **ogsaa naar vi leve høre vi Dig til** : hentyder formentlig til Rom 14,8, hvor Paulus skriver: »thi baade, dersom vi leve, leve vi [for] Herren, og dersom vi døe, døe vi [for] Herren; dersom, enten vi leve, eller vi døe, ere vi Herrens« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 15

◀ **Philipp 1, 19-25** : hvor Paulus skriver: »Thi jeg veed, at det skal geraade [blive, tjene] mig til Frelse, formedelst Eders Bøn og Jesu Christi Aands Bistand, [20] efter min Forlængsel [inderlige længsel] og mit Haab, at jeg i Intet skal beskæmmes, men at Christus skal med al Frimodighed, som altid, saa og [således også] nu, forherliges i mit Legeme, være sig ved Liv eller ved Død. [21] Thi det at leve er mig Christus, og at døe en Vinding. [22] Men dersom det at leve i Kødets skaffer mig Frugt af min Gierning, saa veed jeg ikke, hvad jeg skal vælge. [23] Thi jeg staaer beknyttet [bundet, ufri, tvivlrådig] imellem tvende Ting, i det jeg haver Lyst til at vandre herfra, og være med Christo; thi dette var saare meget bedre; [24] men at forblive i Kødets er mere fornødent for Eders Skyld. [25] Og dette veed jeg, og er forsikkert om, at jeg skal blive og forblive hos Eder alle til Eders Forfremmelse og Glæde i Troen« (NT-1819). Fil 1,19-25 indgår ikke i rækken af kirkeårets episteltekster i *Forordnet Alter-Bog for Danmark*, Kbh. 1830 [1688], ktl. 381.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 16

◀ **Det er fra sit Fangenskab i Rom ... skriver det Brev** : I Fil 1,12-13 skriver Paulus til filipperne: »Men jeg vil, I skulle [skal] vide, Brødre, at hvad mig er vederfaret, har mere tient til Evangelii [evangeliets] Fremme, saa at mine Lænker for Christi Skyld ere blevne bekiendte i det ganske Pallads og for alle de Øvrige« (NT-1819). På SKs tid var det den fremherskende opfattelse, at Paulus her refererer til sit fangenskab i Rom, jf. Fil 4,22, hvor Paulus skriver til filipperne: »De Brødre, som ere hos mig, hilse Eder. Alle Hellige hilse Eder, men meest de af Keiserens Huus« (NT-1819); se også ApG 28,14-31, hvor der fortælles om Paulus' fangenskab, nærmest i form af husarrest, i Rom. Se fx tillige W.M.L. de Wette *Lehrbuch der historisch-kritischen Einleitung in die Bibel Alten und Neuen Testaments* bd. 1, 4. forbedrede udg., Berlin 1833 [1817], og bd. 2, 3. forbedrede udg., Berlin 1834 [1826], ktl. 80 (forkortet *Einleitung in die Bibel Alten und Neuen Testaments*); bd. 2, § 149 (om Fil), s. 232: »Alle Beziehungen führen auf die Gefangenschaft in Rom ([Fil] I, 7. 12-14. 20. II, 17. IV, 22.), wo wir uns die Lage des Apostels nach AG. XXVIII, 16. ff. gerade so denken können, wie sie hier vorausgesetzt wird.« - **Apostelen P.:** Paulus, den betydeligste skikkelse i den ældste kristendom. Født i Tarsus i Lilleasien; hellenistisk jøde; uddannet farisæer; deltog i forfølgelser af de jødiske landsmænd, der var kommet til tro på Jesus som Kristus. Oplevede o. 40 e.Kr. en kaldelse, hvor den opstandne Kristus viste sig for ham (245,34); forkyndte fra da af evangeliet om Kristus, især for ikke-jøder, og synes her at have været grundlæggeren af en mission, hvor der ikke samtidig fordredes overgang til jødedommen. Blev formentlig henrettet o. 65 under den rom. kejser Neros forfølgelser af de kristne efter Roms brand. Paulus er kendt på første hånd fra en række breve, skrevet i årene 51-55 og optaget i NT. De 13 breve, der i NT er overleveret under Paulus' navn, blev på SKs tid almindeligvis alle anset for ægte; i dag regnes normalt kun de syv eller ni for ægte, heriblandt Første Thessalonikerbrev, der er det ældste skrift i NT, samt Romerbrevet, de to Korintherbreve og Galaterbrevet. I de fire sidstnævnte breve fremtræder Paulus som en apostel, der hævder at have sit kald og dermed sin autoritet umiddelbart fra Gud og fra den opstandne Kristus. Apostlenes Gerninger, som er den anden store kilde til viden om Paulus, afspejler efter nutidens opfattelse en senere tids billede af hedningepostlen.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 17

◀ **i Keiserens Pallads i Lænker ... som fangen Mand** : hentyder til Fil 1,13, se foregående kommentar.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 20

◀ **den vemodige Længsel efter at ... være med Xsto** : hentyder til Fil 1,23 (245,16).

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 25

◀ **Han længes efter den Menighed, han havde stiftet** : hentyder til Fil 1,3-11, især v. 8, hvor Paulus skriver til filipperne: »Gud er mit Vidne, hvorledes jeg længes efter Eder alle i Jesu Christi inderlige Kierlighed« (NT-1819). – **den Menighed, han havde stiftet**: se ApG 16,9-40 og 1 Thess 2,1-2, se fx tillige W.M.L. de Wette *Einleitung in die Bibel Alten und Neuen Testamentes* (245,17) bd. 2, § 148, s. 231.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 31

◀ **de Mange, han havde ført fra Fortabelsens Veie** : hentyder formentlig til Fil 3,18-19 (246,39).

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 32

◀ **længes efter den Menighed, han elskede** : hentyder til Fil 4,1, hvor Paulus skriver: »Derfor, mine elskelige Brødre, min Forlængsel [inderlige længsel], min Glæde og Krone! staaer saaledes fast i Herren, I Elskelige!« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 33

◀ **den Herre ... der kaldte ham ... fra Forargelsens Vei** : hentyder til beretningen i ApG 9,1-19 om Paulus' omvendelse. Paulus, dengang kaldet Saulus (253,18), havde deltaget aktivt i de første forsøg på at tilintetgøre den kristne menighed i Jerusalem og truet Jesu disciple med mord. Optændt af raseri gik han til ypperstepræsten og fik fuldmagt til at drage til Damaskus for at pågribe de kristne dér og føre dem til Jerusalem. Som han nærmede sig Damaskus, blev han pludselig omstrålet af et stærkt lys fra himlen, faldt til jorden og hørte en røst sige: »Saul, Saul, hvorfor forfølger du mig?« v. 4. Og da Paulus spurgte, hvem der talte, fik han svaret: »Jeg er Jesus, som du forfølger. Men rejs dig og gå ind i byen, så vil du få at vide, hvad du skal gøre«, v. 5-6. Se endvidere ApG 22,4-16; 26,9-18; og Gal 1,13-16. – **Mester**: i NT ofte anvendt betegnelse for Jesus.

I trykt udgave: Bind 27 side 245 linje 34

◀ **Prædiken holden i Pastoral-Seminarieret** : Som led i undervisningen i homiletik på Pastoralseminariet holdt SK denne øvelsesprædiken den 12. jan. 1841, se tekstreddegørelsen, s. 574. Prædikenen blev recenseret af to medstuderende, R.Th. Fenger og I.H. Linnemann, se *B&A* bd. 1, s. 14f. – **Pastoral-Seminarieret**: Det kongelige Pastoralseminarium i København, oprettet af biskop Fr. Münster i 1809; her blev kommende præster undervist i pastoralteologi (homiletik (prædikenlære), kateketik (katekismusundervisning), liturgi, kirkeret og sjælesorg). For at kunne søge præsteembede måtte de teologiske kandidater deltage i seminarets undervisning og øvelser i mindst ét semester og afslutte studierne med en eksamen i homiletik med dimisprædiken samt i kateketik. SK gik på Pastoralseminariet i vintersemestret 1840-41 og i sommersemestret 1841.

I trykt udgave: Bind 27 side 245m linje 1

◀ **skuffende** : bedragende, illusorisk.

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 2

◀ **som Moses ... et forjættet Land, han aldrig skulde betræde** : hentyder til beretningen i 5 Mos 34,1-4, hvor det fortælles: »Fra Moabs slette gik Moses op på Nebobjerget, til Pisgas tinde, over for Jeriko, og Herren lod ham se hele landet (...). Og Herren sagde til ham: 'Det er det land, jeg lovede Abraham, Isak og Jakob, da jeg sagde: Jeg giver det til dine efterkommere. Du har fået det at se, men du kommer ikke derover!'« Om baggrunden for, at Moses ikke fik lov til at komme ind i 'det forjættede land', se beretningerne i 4 Mos 20,1-13 og i 5 Mos 32,48-52.

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 5

◀ **trindt omkring** : rundt omkring.

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 8

◀ **tog (...) forfængelig** : misbrugte (noget) på en letfærdig måde, så (det) blev gjort til ingenting.

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 11

◀ **Forfængelighed** : tomhed.

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 23

◄ **hans apostoliske Kald** : If. Rom 1,1 forstod Paulus sig som »Jesu Christi Tiener, kaldet til Apostel, beskikket til at forkynde Guds Evangelium« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 23

◄ **ham en Daarskab** : allusion til 1 Kor 1,23, hvor Paulus skriver: »vi prædike den korsfæstede Christum, som er Jøderne en Forargelse, og Grækerne en Daarlighed [dårskab, tåbelighed]« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 24

◄ **han havde ikke levet forgieves** : hentyder til Fil 2,16, hvor Paulus skriver til filipperne: »i det I holde fast ved Livets Ord, mig til Roes paa Christi Dag, at jeg ikke haver løbet forgieves, ei heller arbeidet forgieves« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 25

◄ **han havde ikke kjæmpet i Luften** : hentyder til 1 Kor 9,26, hvor Paulus om sig selv skriver: »jeg fægter, som den, der ikke slaaer i Veiret« (NT-1819), sml. Luthers oversættelse, hvor udtrykket lyder: »ich fechte also, nicht als der in die Luft streichet«, *Die Bibel, oder die ganze Heilige Schrift des alten und neuen Testaments, nach der deutschen Uebersetzung D. Martin Luthers. Mit einer Vorrede vom Prälaten Dr. Hüffell, Karlsruhe og Leipzig 1836, ktl. 3.*

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 25

◄ **dette veed jeg siger han ... til Eders Forfremmelse og Glæde i Troen** : fri gengivelse af Fil 1,25 (245,16).

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 31

◄ **Forglemmende hvad der er bagved ... iler han mod Maalet** : fri gengivelse af Fil 3,14, hvor Paulus skriver om sig selv: »Men Eet gjør jeg: forglemmende, hvad der er bagved, og rækkende efter det, som er foran, iler jeg mod Maalet, til det Klenodie, som hører til Guds Kald henovenfra i Christo Jesu« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 36

◄ **vandrede som Xsti Kors Fjender** : hentyder til Fil 3,18-19, hvor Paulus skriver: »Mange vandre, hvilke jeg ofte haver sagt Eder, og endnu siger med Taarer, at være Christi Korses Fiender, hvis Ende er Fordærvelse, hvis Gud er Bugen, og hvis Ære er i deres Skiændsel, hvilke tragte efter de jordiske Ting« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 246 linje 39

◄ **han, der erklærer sig ... baade Græker og Barbarer ... en Skyldner** : fri gengivelse af Rom 1,14, hvor Paulus skriver: »Baade Græker og Barbarer, baade Vise og Uvise er jeg en Skyldner« (NT-1819). – **en Skyldner**: en, der står i gæld (til nogen), er forpligtet (over for nogen).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 3

◄ **bekjende Xstus blandt Hedningerne ... priser ham alle Folk** : fri gengivelse af Rom 15,9-11: »som skrevet er [i 2 Sam 22,50 og Sl 18,50]: derfor vil jeg bekiende dig iblandt Hedningerne, og lovsynge dit Navn. Og atter siges der [i 5 Mos 32,43]: Fryder Eder, I Hedninger, med hans Folk! Og atter [i Sl 117,1]: lover Herren, alle Hedninger, og priser ham, alle Folk!« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 5

◄ **Han gjør sig atter til en Tjener for Alle** : hentyder til 1 Kor 9,19, hvor Paulus skriver: »Thi omendskiøndt jeg er fri fra Alle, haver jeg dog gjort mig til en Tiener for Alle, paa det [for at] jeg kunde vinde des Flere« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 9

◄ **ikke for at søge Roes ... paaligger ham en Nødvendighed** : hentyder til 1 Kor 9,16, hvor Paulus skriver: »Thi om jeg prædiker Evangelium, er det mig ingen Roes; der paaligger mig en Nødvendighed, og vee mig, dersom jeg ikke prædiker!« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 9

◄ **han er bleven Alt for Alle ... kunne frelse Nogle** : hentyder til 1 Kor 9,22, hvor Paulus skriver: »Jeg er
4 af 13 sider

bleven Alt for Alle, at jeg dog for Alting kunde frelse Nogle« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 11

◀ **hvis vi haabe paa Xstum alene i dette Liv ... de elendigste af alle Msker** : fri gengivelse af 1 Kor 15,19, hvor Paulus skriver til korintherne: »Haabe vi alene paa Christum i dette Liv, da ere vi de elendigste af alle Mennesker« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 13

◀ **thi, hvis det at leve i Kjødet ... veed jeg ikke hvad jeg skal vælge** : gengivelse af Fil 1,22 (245,16).

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 16

◀ **kjøre den beleilige Tid** : hentyder til Ef 5,16, hvor Paulus skriver opfordrende til efeserne: »kjøber den beleilige Tiid, fordi Dagene ere onde« (NT-1819). Og til Kol 4,5, hvor Paulus skriver til kolossenserne: »Omgaaes viseligen med dem, som ere udenfor, saa I kjøbe den beleilige Tiid« (NT-1819). – **beleilige:** velegnede, gunstige.

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 19

◀ **det, der er heroven til** : formentlig allusion til Kol 3,1-2, hvor Paulus skriver til kolossenserne: »Ere I altsaa opreiste med Christo, da søger det, som er oventil, hvor Christus sidder hos Guds høire Haand. Tragter efter det, som er oventil, ikke efter det, som er paa Jorden« (NT-1819). – **heroven til:** i himlen.

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 25

◀ **bedaaerede** : fortryllede, bedrog, vildledte.

I trykt udgave: Bind 27 side 247 linje 28

◀ **Løsen** : ledende tanke, parole, motto.

I trykt udgave: Bind 27 side 248 linje 6

◀ **blødagtigt** : som skyr anstrengelser, som er styret af magelighed, forfinet.

I trykt udgave: Bind 27 side 248 linje 12

◀ **ret** dybt: virkelig.

I trykt udgave: Bind 27 side 248 linje 18

◀ **Luftning** : bevægelse i luftmassen, svag vind, vindpust.

I trykt udgave: Bind 27 side 248 linje 29

◀ **give (...)** Vederlag : yde gengæld, compensation.

I trykt udgave: Bind 27 side 248 linje 35

◀ **Slægtens**: menneskeheden.

I trykt udgave: Bind 27 side 248m linje 3

◀ **fuldkomme** : virkeliggøre fuldt ud.

I trykt udgave: Bind 27 side 248 linje 8

◀ **uforklaret lønlig** : uafklaret skjult.

I trykt udgave: Bind 27 side 248m linje 11

◀ **uden** : undtagen.

I trykt udgave: Bind 27 side 248m linje 15

◀ **at det at døe var en Vinding** : allusion til Fil 1,21 (245,16).

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 6

◀ **beknyttede mell. mægtige og stærke Tanker** : allusion til Fil 1,23 (245,16).

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 16

◀ **Apostelen ... de forelæste Ord ... mere fornødent for Eders Skyld** : citat fra Fil 1,23-24 (245,16). – **forelæste**: oplæste (i andres påhør).

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 23

◀ **χstne V** : kristne venner.

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 28

◀ **vi ville**: vil.

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 28

◀ **snildelig** : på en snild, snedig, listig måde.

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 28

◀ **gribe Verdens Vise i deres Daarskab** : hentyder til 1 Kor 3,19, hvor Paulus skriver: »denne Verdens Viisdom er Daarlighed [dårskab, tåbelighed] hos Gud; som skrevet staaer [i Job 5,13]: han er den, som griber de Vise i deres Trædskhed [kløgt, snildhed]« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 29

◀ **forlænges** : føler længsel.

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 35

◀ **Vi ville ... overveie med os selv Betydningen af de Ord** : En lignende formulering i forskellige variationer anvendes gang på gang af J.P. Mynster som introduktion af temaet for en prædiken, jf. især *Prædikener paa alle Søn- og Hellig-Dage i Aaret*, 3. opl., bd. 1-2, Kbh. 1837 [1823], ktl. 229-230 og 2191, fx bd. 1, s. 59: »vi ville [vil] denne Gang tale med hverandre / om det store Gode, at være en Christen«; s. 132: »men denne Gang ville vi med hinanden ret betragte / den christelige Taalmodighed«; s. 207: »i det jeg denne Gang taler / om vor Daabs Pagt«; s. 361: »lader os stræbe at overbevise os om, / at vi alle, eenfoldigen og oprigtigen, skulle holde os til den samme christelige Tro«; bd. 2, s. 95: »vi maae paamine om, / at ogsaa Gienvordigheder kunne vorde Fristelser«; s. 340: »Lader os derfor nu overveie, / hvorledes vi skulle fortsætte de hellige Mænds Værk, som have bevirket vor Kirkes Forbedring«; s. 382: »naar vi tale om / Døden som en Søvn.«

I trykt udgave: Bind 27 side 249 linje 37

◀ **i Tidens Fylde** : hentyder til Gal 4,4, hvor Paulus skriver: »Men der [da] Tidens Fylde kom, udsendte Gud sin Søn« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 13

◀ **lød det anden Gang over Jorden: der vorde Lys** : hentyder til 1 Mos 1,3, hvor Gud if. skabelsesberetningen sagde: »vorde Lys; og der blev Lys« (GT-1740).

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 13

◀ **Livets Fyrste** : betegnelse for Kristus, if. ApG 3,15 anvendt af Peter i den prædiken, han holdt i Salomos Søjlegang i templet i Jerusalem.

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 15

◀ **der selv er Livet** : allusion til Joh 14,6 (252,22). Se også Joh 5,26; 11,25.

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 15

◀ **han overførte de Troende fra Døden til Livet** : allusion til Joh 5,24, hvor Jesus siger: »Sandelig, sandelig siger jeg Eder: hvo [den] som hører mit Ord, og troer den, som mig udsendte, haver et evigt Liv, og kommer ikke til Dommen, men er gaaet over fra Døden til Livet« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 15

◀ **fra Mørket til Lyset** : allusion til ApG 26,18, hvor Paulus i sin forsvarstale til kong Agrippa beretter om,

hvordan Jesus talte til ham uden for Damaskus (245,34) og sendte ham til hedningerne for »at oplade [åbne] deres Øine, at de omvende sig fra Mørket til Lyset« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 16

◀ **Samfunds:** fællesskab.

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 19

◀ **blive (...) vaer** : blive opmærksom på, få øje på.

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 22

◀ **m:** Tilhører: min.

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 25

◀ **var glad med de Glade, græd med de Grædende** : hentyder til Rom 12,15, hvor Paulus skriver til romerne: »Glæder Eder med de Glade, og græder med de Grædende« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 26

◀ **udygtig til alt Godt** : allusion til 2 Kor 13,7, hvor Paulus skriver til korintherne: »jeg beder til Gud, at I intet Ondt maa gjøre; ikke at vi skulle [skal] synes dygtige, men at I skulle [skal] gjøre det Gode, om end vi skulde være som udygtige« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 250 linje 34

◀ **Himlen var lukket** : som udtryk for Guds vrede, jf. Luk 4,25, hvor en lignende forestilling forekommer: »der [da] Himmelen var lukt (...), den Gang der var en stor Hunger i det ganske Land«; jf. også Åb 11,6.

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 8

◀ **ydmuge Dig under Guds vældige Haand** : hentyder til 1 Pet 5,6: »Derfor ydmyger Eder under Guds vældige Haand, at han maa i sin Tiid ophøie Eder« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 22

◀ **Var det ikke saa** : forholdt det sig ikke således.

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 23

◀ **uden** som Mørke: undtagen.

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 25

◀ **Overflødig** : rigelig mængde (i overmål), overflod.

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 29

◀ **mægtig til at modstaae alle Fristerens snedige Anløb** : hentyder til Ef 6,11, hvor Paulus opfordrer korintherne til at iføre sig Guds fulde rustning, så de kan »være mægtige til at staae imod Diævelens snedige Anløb« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 32

◀ **den sidste Fjende overvunden** : hentyder til 1 Kor 15,26, hvor Paulus skriver: »Den sidste Fiende, som tilintetgøres, er Døden« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 36

◀ **vandre gennem Dødens Skyggedale** : hentyder til Sl 23,4 i Jens Møllers oversættelse af »Psalmerne« i *Det Gamle Testaments poetiske og prophetiske Skrifter, efter Grundtexten paa ny oversatte* af J. Møller og R. Møller, bd. 1-3, Kbh. 1828-30, ktl. 86-88 og ktl. 89-91; bd. 1, s. 130, hvor der tales til Gud som beskyttende hyrde: »Skal jeg end vandre igjennem Dødens Skygges Dal, vil jeg ikke frygte for noget Ondt; thi du er med mig; din Stok og din Stav, de skal trøste mig.«

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 38

◀ **som var Himlen aaben** : formentlig allusion til Joh 1,51, hvor Jesus svarer Nathanael med ordene:

»sandelig, sandelig siger jeg Eder: fra nu af skulle [skal] I see Himmelen aabnet, og Guds Engle fare op, og fare ned over Menneskens Søn« (NT-1819, hvor det er 1,52). Jf. også Stefanus' udbrud, inden han bliver stenet, ApG 7,56: »see, jeg seer Himlene aabnede, og Menneskens Søn staaende hos Guds høire Haand« (NT-1819). Se endvidere Åb 4,1.

I trykt udgave: Bind 27 side 251 linje 39

◀ **efter Klenodiet efter Seiers-Kronen ... henlagt for alle dem, der bevare Troen** : allusion dels til Fil 3,14, hvor Paulus skriver: »Eet gjør jeg: forglemmende, hvad der er bagved, og rækkende efter det, som er foran, iler jeg mod Maalet, til det Klenodie, som hører til Guds Kald henovenfra i Christo Jesu« (NT-1819). Dels til 2 Tim 4,7-8, hvor Paulus skriver: »Jeg haver stridt den gode Striid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen. I Øvrigt er Retfærdigheds Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hiin Dag; og ikke alene mig, men ogsaa alle dem, som have elsket hans herlige Aabenbarelse« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 1

◀ **jeg som var død, jeg lever** : allusion til lignelsen om den fortabte søn i Luk 15,11-32, hvor faderen siger om sin yngste søn, v. 24: »Thi denne min Søn var død, og er bleven levende igien, og var fortabt, og er funden« (NT-1819). Se også 15,32.

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 2

◀ **Ingen veed ... hvor den farer hen** : hentyder til Joh 3,8, hvor Jesus siger til Nikodemus: »Veiret blæser, hvorhen det vil, og du hører dets Susen, men du veed ikke, hvorfra det kommer, og hvor det farer hen; saaledes er det med Hver, som er født af Aanden« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 8

◀ **er og lever og røres i ham** : hentyder til ApG 17,28, hvor Paulus i sin tale på Areopagos begrundet, hvorfor Gud ikke er langt borte fra en eneste af os, »thi i ham leve og røres og ere vi« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 14

◀ **han var Dig nær** : formentlig allusion til Rom 10,8, hvor Paulus skriver, at den retfærdighed, der kommer af tro, siger [5 Mos 30,14]: »Ordet er dig nær, i din Mund, og i dit Hierte, nemlig det Troens Ord, som vi prædike« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 15

◀ **han elskede Verden i Xsto** : allusion til Joh 3,16: »saa [således] haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 15

◀ **det svælgende Dyb** : allusion til Jesu lignelse om den rige mand og Lazarus i Luk 16,19-31, hvor Abraham siger til den rige mand i dødsriget, at der er »imellem os og Eder et stort Svælg befæstet, at de, som ville [vil] fare herfra ned til Eder, kunne [kan] ikke, og de kunne ikke heller fare derfra over til os«, v. 26 (NT-1819). – **svælgende**: afledt af svælg, dyb afgrund el. kløft.

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 16

◀ **vor Herre Jes. X:, der er Sandheden ... og Livet** : fri gengivelse af Joh 14,6, hvor Jesus siger: »jeg er Veien, og Sandheden, og Livet« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 22

◀ **hiin bodfærdige Røver ... var med Xsto i Paradiis** : henviser til beretningen i Luk 23,39-43 om de to røvere på korset, hvoraf den ene sagde til den korsfæstede Jesus: »Herre, kom mig ihu, naar du kommer i dit Rige.« Og Jesus sagde til ham: »sandelig siger jeg dig, i Dag skal du være med mig i Paradiis«, v. 42-43 (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 26

◀ **forklarede** : forvandlede, afklarede, salige.

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 28

◀ **forsvinde, saa deres Sted ikke kjendte dem mere** : hentyder til Job 7,10, hvor Job om den, der går

ned i dødsriget, siger: »Han skal ikke komme igien ydermere til sit Huus, og hans Sted skal ikke kiende ham ydermere« (GT-1740).

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 29

◀ **Aandens Pant** : hentyder til 2 Kor 1,22, hvor Paulus siger, at Gud også »beseglede os, og gav os Aanden til Pant i vore Hierter« (NT-1819). Se også 2 Kor 5,5 og Ef. 1,13-14.

I trykt udgave: Bind 27 side 252 linje 32

◀ **en Kjærlighed til Næsten** : hentyder til Gal 5,14, hvor Paulus skriver: »al Loven fuldkommes i eet Bud, nemlig i det: du skal elske din Næste som dig selv« (NT-1819). Se også Rom 13,8-9.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 4

◀ **skjule Syndens Mangfoldighed** : hentyder dels til Jak 5,20: »hvo [den] som omvender en Synder fra hans Veis Vildfarelse, han frelser en Siel fra Døden, og skiuler Synders Mangfoldighed« (NT-1819). Dels til 1 Pet 4,8: »Men haver for alle Ting en inderlig Kierlighed til hverandre; thi Kierligheden skal skjule Synders Mangfoldighed« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 7

◀ **forhverve** : erhverve, skaffe.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 10

◀ **havde kastet ... Saulus til Jorden for at opreise den ydmyge Paulus** : hentyder til Saulus' omvendelse (245,34). I ApG kaldes Paulus for Saulus indtil kap. 13,9, hvor der pludselig skiftes navn med følgende oplysning: »Saulus, (som og [ogsaa] kaldes Paulus)« (NT-1819); dog anvendes Saulus (el. Saul) i kap. 22,13 og 26,14 tilbageskuende. Navneskiftet, som sker på Cypren, skyldes formentlig, at Paulus nu begiver sig ud på sin første missionsrejse i den græsktalende verden i Middelhavsområdet. Jf. dog S.B. Hersleb *Lærebog i Bibelhistorien. Udarbejdet især med Hensyn paa de høiere Religionsklasser i de lærde Skoler*, 3. opl., Kbh. 1826 [1812], ktl. 186 og ktl. 187 (forkortet *Lærebog i Bibelhistorien*), s. 275: »Ogsaa fra Jerusalem maatte Paulus, thi dette Navn antog han som Christen, (...) flygte, hvorpaa han i nogen Tid opholdt sig i Tarsus«. I G.B. Winer *Biblisches Realwörterbuch zum Handgebrauch für Studirende, Kandidaten, Gymnasiallehrer und Prediger*, 2. udg., bd. 1-2, Leipzig 1833-38 [1820], ktl. 70-71; bd. 2, s. 249f., føres en længere diskussion om årsagen til Paulus' dobbeltnavn. Saulus er den lat. form af det jødiske navn Saul, mens Paulus er et rom. navn; i den gr. tekst anvendes de gr. former Saulos og Paulos.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 18

◀ **Han forkyndte Ordet om Dagen ... arbejdede om Natten** : Dette synes ikke at fremgå af NT; se derimod S.B. Hersleb *Lærebog i Bibelhistorien* (253,18), s. 281f., hvor det fortælles, at Paulus opholdt sig i Korinth »i halvandet Aar og stiftede en stor Menighed, i det han om Dagen forkyndte Evangelium og om Natten arbejdede, for ved sit Haandværk, *Teltmagerkunsten*, uafhængig af Andre at erhverve sig det Nødvendige«.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 22

◀ **Han vidnede for de Ringe og Foragtede i Folket** : sml. fx 1 Kor 1,26-29, hvor Paulus skriver til korintherne: »Betragter, Brødre, hvo [hvem] I ere, som bleve kaldte; ikke mange Vise efter Kiødet, ikke mange Mægtige, ikke mange Fornemme; men det for Verden Daarlige [dåragtige, tåbelige] udvalgte Gud for at beskæmme de Vise, og det for Verden Skrøbelige udvalgte Gud for at beskæmme det Stærke; og det for Verden Uædle, og det Ringeagtede udvalgte Gud, og det, som Intet var, for at tilintetgiøre det, som var Noget; paa det [for at] intet Kiød skal rose sig for ham« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 25

◀ **han vidnede for Fyrster og Konger** : hentyder formentlig til ApG 9,15-16, hvor Herren befaler Ananias at gå hen til Saulus (253,18), da han er kommet ind i Damaskus efter oplevelsen uden for byen (245,34): »gik [gik] hen; thi denne er mig et udvalgt Redskab, at bringe mit Navn frem for Hedninger, og Konger, og Israels Børn; thi jeg vil vise ham, hvor meget det bør ham at lide for mit Navns Skyld« (NT-1819). Se også Paulus' forsvarstale for statholderen Felix i ApG 24,10-21, og hans forsvarstale for kong Agrippa og statholderen Festus i ApG 26. Se også beretningen i Matt 10,1-42 om Jesu udsendelse af de 12 disciple, til hvem han bl.a. siger: »I skulle og [skal tillige] føres for Fyrster og Konger for min Skyld, dem og Hedningerne til et Vidnesbyrd«, v. 18 (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 25

◀ **i Jødernes Synagoger** : se fx ApG 9,20; 13,5; 13,14-41.44-47; 14,1; 16,13; 17,1-4.10.17; 18,4; 18,19; 19,8.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 26

◀ **i Hedningernes Forsamlinger** : se fx ApG 14,14-18; 17,18.22-33; 18,11; 19,9-10; Gal 2,2; Ef 3,8.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 27

◀ **han vidnede paa Havet** : se fx ApG 27.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 28

◀ **Guds udvalgte Redskaber** : hentyder til ApG 9,15 (253,25).

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 33

◀ **vi skulle**: skal.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 34

◀ **intet Msk. kan lægge en Alen til sin Væxt** : allusion til Matt 6,27, hvor Jesus siger: »hvo [hvem] iblandt Eder kan lægge en Alen til sin Væxt, enddog han bekymrer sig derfor?« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 35

◀ **kaldet med et guddligt Kald** : hentyder til 2 Tim 1,9, hvor Paulus skriver til Timotheus, at Gud »kaldte os med et helligt Kald« (NT-1819). – **guddligt**: guddommeligt.

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 37

◀ **Aanden er den samme, om end Naadegaverne ere forskellige** : fri gengivelse af 1 Kor 12,4, hvor Paulus skriver: »Der er Forskiel paa Naadegaver, men Aanden er den samme« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 253 linje 38

◀ **Du er Guds Medarbejder** : Udtrykket 'Guds medarbejder' anvender Paulus i 1 Kor 3,9 om sig selv og Apollos, jf. også 2 Kor 6,1.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 1

◀ **en Sorg efter Gud** : en sorgfuld el. bekymret længsel efter Gud, sml. tankegangen i 2 Kor 7,9-10, hvor Paulus skriver til korintherne, at han glæder sig, »ikke derover at I bleve bedrøvede, men derover at I bleve bedrøvede til Omvendelse; thi I bleve bedrøvede efter Gud, saa at I ikke i nogen Maade have liidt Skade af os. Thi Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes; men Verdens Bedrøvelse virker Død« (NT-1819). Forestillingen om 'en sorg efter Gud' har formentlig også den bagvedliggende tanke, at den skyldes adskillelsen fra Gud efter syndefaldet; sml. journaloptegnelsen EE:16, dateret den 10. feb. 1839, hvor SK skriver: »Deri viser sig den dybe gennemgribende Betydning af Arvesynden, at al Xstd. begynder i den Enkelte begynder med Sorg – *Sorgen efter Gud.*« SKS 18, 11.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 2

◀ **en Seier over Verden** : hentyder til 1 Joh 5,4: »Thi alt det, som er født af Gud, overvinder Verden; og vor Tro er den Seier, som haver overvundet Verden« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 7

◀ **svæver det over Afgrundene** : allusion til 1 Mos 1,2: »Og Jorden var øde og tom, og der var mørkt oven over Afgrunden, og Guds Aand svævede oven over Vandene« (GT-1740).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 10

◀ **et Guds Herligheds Haab** : hentyder til Rom 5,2, hvor Paulus skriver: »vi rose os af Haab om Herlighed hos Gud« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 11

◀ **forsøgt** : (hårdt) prøvet.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 13

◀ **en stille Aands uforkrænkelige Væsen** : hentyder til 1 Pet 3,4, hvor det siges, at kvindernes skønhed skal være »Hiertets skjulte Menneske i en sagtmodig og stille Aands uforkrænkelige Væsen, hvilket er meget kosteligt [kostbart, dyrebart] for Gud« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 15

◀ **en Kjærlighed, der elsker først** : hentyder til 1 Joh 4,19: »Vi elsker, fordi han [Gud] elskede os først.«

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 18

◀ **en Kjærlighed, der elsker Fjender** : hentyder til Matt 5,43-44, hvor Jesus siger: »I have hørt, at der er sagt: du skal elske din Næste, og hade din Fiende. Men jeg siger Eder: elsker Eders Fiender, velsigner dem, som Eder forbande, gjører dem Godt, som Eder hade, og beder for dem, som gjøre Eder Skade og forfølge Eder« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 19

◀ **en Barmhjertighed, der opsøger Enker og Faderløse** : hentyder til Jak 1,27: »En reen og ubesmittet Gudsdyrkelse for Gud og Faderen er denne, at besøge Faderløse og Enker i deres Trængsel, at bevare sig selv ubesmittet af Verden« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 21

◀ **bortgiver Alt for Xsti Skyld** : formentlig allusion til beretningen i Matt 19,16-22 om den rige unge mand, der opsøgte Jesus og spurgte ham, hvad han skulle gøre for at få evigt liv. Jesus svarede, at han skulle holde budene; men da den unge mand forsikrede, at dem havde han allerede holdt, sagde Jesus til ham: »vil du være fuldkommen, da gik [gå] hen, sælg, hvad du haver, og giv Fattige det, og du skal have et Liggendefæ [en skat] i Himmelen; og kom, følg mig«, v. 21 (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 22

◀ **ikke eier Guld ell. Sølv** : hentyder til ApG 3,6, hvor apostlen Peter siger til en lam mand, der sad og tiggede ved en af portene ind til tempelpladsen i Jerusalem: »Sølv og Guld haver jeg ikke; men det, som jeg haver, det giver jeg dig: i Jesu Christi Nazaræi Navn staae op, og gik [gå]« (NT-1819). Og manden blev helbredt.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 24

◀ **et kosteligt Linklæde** : hentyder formentlig til Jesu linklæde, som if. Luk 24,12 og Joh 20,5-7 lå i gravhulen efter Jesu opstandelse.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 25

◀ **aftørrer Taarer** : muligvis allusion til Åb 7,17, hvor det hedder, at »Gud skal aftørre hver Taare af deres Øine« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 25

◀ **en Guds Fred, der overgaaer al Forstand** : hentyder til Fil 4,7, hvor Paulus taler om »Guds Fred, som overgaaer al Forstand« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 30

◀ **den Aand, der vidner i Himmelen** : hentyder formentlig til 1 Joh 5,7: »de ere tre, som vidne i Himmelen: Faderen, Ordet og den Hellig Aand; og disse tre ere Eet« (NT-1819). Se også Rom 8,15-16.26-27.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 33

◀ **tillige og**: også.

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 33

◀ **Forjættelsen for det Liv, som nu er** : hentyder til 1 Tim 4,8, hvor Paulus skriver, at »Gudfrygtighed er nyttig til alle Ting, og haver Forjættelse for dette Liv, som nu er, og for det tilkommende« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 34

◀ **bære jo Alle Aanden i skrøbelige Lærkar** : hentyder til 2 Kor 4,7, hvor Paulus om den oplysning og kundskab om Guds herlighed, som Gud har ladet skinne i vore hjerter, skriver: »Men dette Liggendefæ [denne skat] have vi i Leerkar, saa at den overvættes Kraft maa være Guds, og ikke af os« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 254 linje 35

◀ **Han skriver ... et Skuespil ... baade for Engle og Msker** : citat fra 1 Kor 4,9. SK skriver 'beantvordede' (overdraget) for 'henantvordede' (overgivet, hengivet) og 'Msker' for 'Mennesker'.

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 6

◀ **indtil denne Time ... faae Mundslag, og have intet vist Sted** : citat fra 1 Kor 4,11. – **faae Mundslag**: bliver slået på munden.

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 9

◀ **vi ere blevne som ... Alles Skovisk indtil nu** : citat fra 1 Kor 4,13. – **Alles Skovisk**: foragtet, ringeagtet af alle. ('Skovisk' betyder egl. halmvisk el. klud, hvormed man kan tørre skidt af sit fodtøj.)

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 11

◀ **Dette skriver jeg ikke for at beskæmme Eder ... mine elskelige Børn.**◀ : citat fra 1 Kor 4,14.

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 12

◀ **Vi ville**: vil.

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 14

◀ **»jeg formaner Eder derfor vorder mine Efterfølgere.**◀ : citat fra 1 Kor 4,16. SK udelader komma efter 'derfor' og slutter med punktum i stedet for med udråbstegn.

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 14

◀ **at vi alle ere Lemmer paa eet Legeme** : hentyder formentlig til 1 Kor 12,12, vor Paulus skriver: »ligesom Legemet er eet, og haver mange Lemmer, men alle Lemmer paa det ene Legeme, enddog de ere mange, ere eet Legeme; saaledes ogsaa Christus« (NT-1819). Se også 1 Kor 12,20, hvor Paulus skriver: »nu ere der vel mange Lemmer, dog kun eet Legeme« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 255 linje 24

◀ **sige vi med Apostlen ... vinde Msker, men for Gud ere vi aabenbare** : frit citat fra 2 Kor 5,11, hvor Paulus skriver: »Efterdi vi da kiende Herrens Frygt, søge vi at vinde Mennesker; men for Gud ere vi aabenbare« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 255m linje 1

◀ **thi vort Liv er skjult i Xsto** : hentyder formentlig til Kol 3,3, hvor Paulus skriver til kolossenserne: »Eders Liv er skiult med Christo i Gud« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 3

◀ **voxer en guddommelig Væxt** : citat fra Kol 2,19.

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 5

◀ **Aanden kommer din Skrøbelighed til Hjælp ... med uudsigelige Sukke** : hentyder til Rom 8,26, hvor Paulus skriver: »Desligeste kommer og [også] Aanden vor Skrøbelighed til Hielp; thi vi vide ikke, hvad vi skulle [skal] bede, som det sig bør, men Aanden selv træder frem for os med uudsigelige Sukke« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 11

◀ **han som randsager ... veed, hvad Aandens Sands er** : citat fra Rom 8,27.

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 13

◀ **Guds Billed i Msket** : hentyder til skabelsesberetningen i 1 Mos 1, hvor det fortælles: »Gud sagde: lader os gjøre et Menneske i vort Billede, efter vor Lignelse (...). Og Gud skabte Mennesket i sit Billede, han skabte det i Guds Billede; Mand og Qvinde skabte han dem«, v. 26-27 (GT-1740).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 18

◀ **bedrøver den Hellig-Aand** : hentyder til Ef 4,30, hvor Paulus skriver til efeserne: »bedrøver ikke Guds hellige Aand, med hvilken I ere beseglede til Forløsningens Dag« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 36

◀ **endnu er det ikke aabenbaret, hvorledes vi skulle vorde** : frit citat fra 1 Joh 3,2: »I Elskelige! nu ere vi Guds Børn, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skulle [skal] vorde; men vi vide, at naar han [Guds Søn] aabenbares, vi da skulle vorde ham lige; thi vi skulle see ham, som han er« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 37

◀ **til Mands Modenhed og til Xsti Fylde voxne Alder** : frit citat fra Ef 4,13, hvor Paulus skriver: »indtil vi alle naae til Eenhed i Troen og Guds Søns Erkiendelse, til Mands Modenhed, til Christi Fylde voxne Alder« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 39

◀ **om end det udvortes ... det indvortes dog fornyes Dag fra Dag** : fri gengivelse af 2 Kor 4,16, hvor Paulus skriver: »Derfor blive vi ikke trætte, men hvis endog vort udvortes Menneske fordærves, fornyes dog det indvortes Dag fra Dag« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 256 linje 40

◀ **kun havde stykkeviis** : allusion dels til 1 Kor 13,9, hvor Paulus skriver: »Thi vi forstaae i stykkeviis, og prophetere i stykkeviis«; dels til 13,12, hvor han skriver: »nu kiender jeg i stykkeviis, men da skal jeg erkiende, ligesom jeg og [også] er kiendt« (NT-1819).

I trykt udgave: Bind 27 side 257 linje 4

◀ **det skal da den Gud, der skuer i Løndom give os aabenbart** : allusion til Matt 6,18, hvor udtrykket »din Fader, som seer i Løndom, skal betale dig aabenbare« (NT-1819) forekommer. Se også Matt 6,4.

I trykt udgave: Bind 27 side 257 linje 6